

Scenariusz zajęć

I etap edukacyjny, uczeń kończący klasę I, edukacja przyrodnicza

Temat: O bocianie

Treści kształcenia:

- 1) w zakresie rozumienia i poszanowania świata roślin i zwierząt:
- b) zna sposoby przystosowania się zwierząt do poszczególnych pór roku: odloty i przyloty ptaków.

Dodatkowe:

Edukacja społeczna

- 2) współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- Potrafi wymienić sposoby przystosowania się bociana do środowiska i pór roku,
- Umie wypowiedzieć się na temat zwyczajów z życia bociana na podstawie literatury i własnych doświadczeń,
- Umie określić, czym żywi się bocian,
- Potrafi wymienić cechy charakterystyczne wyglądu bociana białego,
- Potrafi współpracować w grupie w celu jak najlepszego wykonania zadania.

Nabywane umiejętności:

Uczeń:

- Wypowiada się na temat związany z zagadnieniami poruszonymi na zajęciach,
- Wypowiada się na różne tematy na podstawie wysłuchanych tekstów i własnych obserwacji,
- Opisuje charakterystyczne cechy budowy zwierząt,
- Opisuje i rozróżnia pożywienie zwierząt,
- Współpracuje i komunikuje się w grupie,
- Potrafi rozwiązywać problemy.

Kompetencje kluczowe:

- Porozumiewanie się w języku ojczystym,
- Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- Umiejętność uczenia się,
- Kompetencje społeczne i obywatelskie.

Środki dydaktyczne:

- Komputer, sprzęt multimedialny (rzutnik, projektor lub tablica interaktywna),
- Zasoby multimedialne: prezentacja („Wędrówka bociana”), galeria zdjęć („Bocian w naturalnym środowisku”),



- Zagadki o bocianach (w treści scenariusza)¹,
- Wiersz Ireny Suchorzewskiej pt. „Bociany”²,
- Gałązki, patyki, sznurki itp. materiały do budowy „gniazda”,
- Informacje i ciekawostki o bocianie,
- Kredki, flamastry, zeszyty, blok rysunkowy.

Metody nauczania:

- Podająca: pogadanka,
- Problemowa: rozmowa kierowana,
- Praktyczne: pokaz, metoda praktycznego działania

Formy pracy:

- Zbiorowa jednolita,
- Indywidualna jednolita,
- Praca w grupie.

Przebieg zajęć:

Etap wstępny

Nauczyciel wita uczniów i wprowadza ich w temat zajęć. Na początek proponuje dzieciom odgadnięcie zagadek, które zaraz przeczyta:

*Powrócił do nas z dalekiej strony,
ma długie nogi i dziób czerwony.
Dzieci się śmiały, gdy go witały,
żabki płakały przez dzionek cały.*

*Przysiadły na topoli, stare gniazdo poznały,
dzieciom na powitanie
o wiośnie klekotały.*

Uczniowie rozszyfrowują zagadki i rozpoczyna się rozmowa na temat bociana.

Etap realizacji:

Nauczyciel pyta:

- Kiedy powracają do nas bociany?
- Czego dowiadujemy się o bocianie z tych zagadek? O czym klekotały te ptaki?
- Gdzie „mieszkają” bociany?
- Jak wygląda bocian?

Dzieci odpowiadają, a nauczyciel odtwarza galerię zdjęć z zasobu multimedialnego. Zwraca uwagę na szczegóły budowy ptaka, zadając różne pytania, np. jakim ptakiem jest bocian:

¹ Tekst własny autorki scenariusza.

² Proponowane źródło: Irena Suchorzewska, *Bociany*, [w:] *Inscenizacje pełne radości dla klas 1-3*, opr. Ryszard Przymus, Wydawnictwo Juka, Łódź 1995.

²

dużym czy małym? Po czym z daleka rozpoznaje się bociana? Wspomina, że bocian jest duży, rozpiętość jego skrzydeł dochodzi do 2 m, a stojący ptak mierzy około 80 cm. Ma charakterystyczne długie, czerwone nogi i długi, czerwony dziób. Upierzenie białe z czarnymi lotkami.

Nauczyciel czyta wiersz Suchorzewskiej, który stanowi punkt wyjścia do rozmowy na temat zwyczajów bocianich, inspirowanej treścią wiersza:

- Czego dowiadujemy się o bocianach z tego wierszyka?
- Za czym, będąc w Afryce, tęskniły bociany?
- Czego brakowało im w ciepłej Afryce?
- Jak myślicie, skąd bociany znają drogę do Afryki i z powrotem?

Nauczyciel odtwarza prezentację multimedialną z zasobu edukacyjnego. Uzupełnia wiadomości w niej zawarte, wyjaśnia ewentualne wątpliwości i pytania dzieci.

Kolejnym etapem zajęć jest zabawa ruchowa pt. „Bocian i żaby”. Jedno dziecko zostaje bocianem, pozostałe są żabami. Zadaniem bociana jest złapać żabę, ale wolno mu skakać tylko na jednej nodze. Żaby poruszają się natomiast w pozycji kucznej. Żabka, która zostanie złapana, staje się bocianem.

Refleksja po zabawie: „Łatwiej było być bocianem, czy żabą?”, „Jak myślicie, czy bocian zjada żaby?”, „Czym żywi się nasz bocian?”.

Nauczyciel uzupełnia wiadomości dzieci, np.:

Wbrew potocznej opinii na temat pokarmu boćków, składa się on głównie z gryzoni i owadów, a nie żab. Żaby są ważnym składnikiem diety tylko na przedwiośniu, gdy owady i gryznie są jeszcze nieliczne. W Afryce, podczas zimowania, owady są niemal wyłącznym składnikiem diety bocianów, w tym głównie szarańcza. Bociany nie specjalizują się jednak w jednym określonym rodzaju pokarmu. Zjadają wszystko, co trafi im pod dziób. Mogą to być zarówno dżdżownice, jak i pisklęta ptaków, żaby, traszki, jaszczurki i węże, małe i duże owady, w tym głównie szarańczaki i chrząszcze, gryznie, ryby, padlina. Przy okazji połykają także nieco pokarmu roślinnego.

Następnie uczniowie pracują samodzielnie. Mają przygotować rysunek pt. „Co zjada bocian?”. Polecenie:

Narysuj bociana i zwierzątka, które mogą być jego pokarmem.

Etap końcowy

Ostatnim elementem zajęć jest praca praktyczna, doświadczenie pt. „Budujemy gniazdo”. Nauczyciel pyta dzieci, gdzie widziały bocianie gniazda, jak wyglądają, z czego się składają. Podaje informację, że konstrukcję gniazda tworzą patyki i gałęzie układane w formie pierścienia. Nieckę środkową, czyli wyściółkę, stanowi drobniejszy materiał: siano, słoma, perz. W budowę bocianiego gniazda, a zwłaszcza w znoszenie materiału, zaangażowane są przede wszystkim samce. Często jednak samiec jedynie pomaga: przyniesione w dziobie gałązki składa na brzegu gniazda, by samica mogła je ułożyć w wybranym miejscu.

Nauczyciel proponuje zabawę konstrukcyjną w grupach. Rozdaje dzieciom materiały (patyki, gałązki, sznurki, szmatki, suche trawy itp.). Uczniowie próbują zbudować gniazda –

zauważają, że nie jest to takie proste. Uświadamiają sobie, jak wiele wysiłku muszą włożyć ptaki w budowę gniazda, i choćby dlatego nie wolno ich niszczyć!

Nauczyciel podaje dzieciom refleksje na koniec zajęć: „Czy łatwo było budować gniazdo?“, „Czym bocian upycha i przeplata patyki, gałązki i inne tworzywo do budowy gniazda?“, „Gdybyś był bocianem i ludzie rozumieliby twoją mowę, to co chciałbyś im powiedzieć?“.

Dodatkowo:

Ciekawostki na temat bocianów, do wykorzystania na zajęciach:

1. Staropolskie przysłowie mówi: Szczęśliwy dom, gdzie boćki są.
2. Wśród bardzo wielu ludów z różnych rejonów Europy bocian był uważany za ptaka przynoszącego szczęście, pomyślność w rodzinie, dobry urodzaj itp. Panuje powszechne przekonanie, że w miejscu gnieźdzenia się bocianów nie uderzają pioruny.
3. Strzechy, czyli dachy dawnych domów, były w Polsce najbardziej typowym i przez wiele setek lat wykorzystywanym miejscem zakładania gniazda. Gospodarze chętnie witali bociany. Wynoszono na dachy drewniane brony lub koła i mocowano jako podstawy pod gniazda.
4. Rozbudowywane i poprawiane każdego roku bocianie gniazdo po kilkudziesięciu latach osiąga znaczny ciężar (średnio 500 kg, a wyjątkowo nawet 2 tony). Jego średnica waha się od 90 do 200 cm, a wysokość może przekraczać nawet 2 m!
5. Długość życia bocianów wynosi od 23 do 29 lat. W niewoli ptaki osiągały jeszcze dłuższy wiek i zdarzyło się, że nawet 30-letni ptak przystąpił do lęgu.
6. Zbierające się do odlotu ptaki łączą się w stada, które często w godzinach popołudniowych gromadzą się na żerowiskach. Są to tzw. sejmiki bocianie. Urodzone w Polsce młode bociany lecą do Afryki bez przewodników, bo ich rodzice odlatują zwykle kilka dni później. Zdecydowana większość ptaków migruje według wrodzonego instynktu, bez pomocy starszych osobników.
7. Młode pisklęta są całkowicie pokryte białym puchem, natomiast mają czarne dzioby i nogi. W miarę upływu czasu pojawiają się pióra, co dobrze można obserwować na skrzydłach, gdzie wyrastają czarne lotki.
8. W wysiadywaniu lęgu biorą udział oba ptaki. Zmiany partnerów w gnieździe następują kilkakrotnie podczas dnia. Ptak przylatujący do gniazda, po ceremonii powitania polegającej na wspólnym klekotaniu i delikatnym drapaniu dziobem partnera z tyłu głowy, zastępuje go w wysiadywaniu jaj, aby ten pierwszy odpoczął i zdobył sobie pożywienie.
9. Bociany mogą składać od 1 do 7 jaj, jednak w większości lęgów jest ich 3–5.
10. W konstrukcję gniazda bociany często wplatają też porzucone przez ludzi odpady: szmaty, kawałki folii, papieru itp.

Słowa kluczowe:

bocian, czym żywi się bocian, wygląd i budowa bociana, gniazdo, wędrówki bocianów, żaby

